

Käsitteiden määrittelyssä on myös osittain toivomisen varaa. Runsaasti käytetty eetoksen käsite olisi tullut määritellä tarkasti. Lisäksi olisi kukaan selkeämpää näkemystä subjektin ja toiminnan roolista muu- toksissa. Vapaaehtoisuuden paikka ja rooli päihdepalvelujärjestelmässä jäävät myös pohtimatta, erityisesti AA-liike olisi ollut tässä suhteessa kiinnostava ja merkittävä tapaus. Konkreettiset esimerkit olisivat jois-

sakin kohdin voineet keventää tek- stiä ja helpottaa sen hahmottamista.

Kritiikistä huolimatta Olavi Kau- kosen tutkimusta voidaan pitää on- nistuneena päihdepalvelujärjestel- män kokonaisuuden kuvauksena. Sen lisäksi, että se on tuhti tietopa- ketti, se on tärkeä tutkijan puheen- vuoro, joka koskettaa, leikkaa ja si- too yhteen useita yhteiskuntapoliit- tisesti ajankohtaisia keskustelutee- moja. Kysymyksessä on merkittävä

työ, joka toivottavasti tulee kulu- maan monenlaisessa käytössä.

PEKKA HAKKARAINEN

OLAVI KAUKONEN
PÄIHDEPALVELUT JAKAUTU-
NEESSA HYVINVOINTI-
VALTIOSSA
TUTKIMUKSIA 107
HELSINKI: STAKES, 2000
249 s.

KANSANTAJUINEN KERTOMUS PARISUHTEEN JA PERHEEN ELÄMÄNKAARESTA

Riitta Jallinojan kirja parisuhteen ja perheen elämänsäkaaren kulusta on kansantajuiseen ulkoasuun puettu kertomus meille kaikille tutusta ja paljon tutkitusta teemasta: tasapai- noilusta perheen, ympäristömme odotusten ja omien unelmiemme välillä. Kuten Jallinoja itsekin heti alkusanoissa toteaa, on perheestä kirjoitettu satoja ellei tuhansia kir- joja, minkä seurauksena kirjoittaja varsin ymmärrettävästi kuvailee olo- tilaansa tällaisen kirjapaljouden seassa melkein pä neuvottomaksi. Kuinka siis on mahdollista ”sovittaa yhteen erilaisia tulkintoja ja näkö- kulmia tai miten ylipäätään saada juonen päästä kiinni, jos haluaisi laatia kokonaisuutensa perheestä”, Jallinoja kysyy.

Jallinojan hieman arvoitukselli- seksi jäävä ratkaisu tähän ongel- maan on ensinnäkin unohtaa ajatus

kokonaisuutensa perheestä ja nähdä perhe tutkijan intuition tai ”sosiologisen mielikuvituksen” varassa idean ja tunnesiteen merkityksessä eikä histo- rian muovaamana selväpiirteisenä rakenteena. Jallinoja sanoutuu tässä irti myös niistä perhesosiologian traditioista, joiden edustajat ovat asettuneet joko ydinperheen puo- lustajien tai perhemuotojen moni- naisuutta kannattavien joukkoihin. Moraalinen valinta näiden vaihto- ehtojen paremmuudesta jääköön siis jokaisen lukijan omaan harkin- taan. Tutkimuksen toisena lähtö- kohtana on jäsentää perheen mer- kitystä elämänsäkaarena, jossa on useita vaiheita, kuten seurustelu, avioituminen, lasten hankkiminen, pesän tyhjentyminen, eri sukupol- vien väliset suhteet ja nykyään myös avioero ja uusperhe. Näitä vaiheita Jallinoja kuvailee pääasiassa kahden

empiirisen aineiston varassa. Ana- lyyysin pohjan muodostavat Helsin- gin Sanomien Nyt-liitteen kolme lukijakyselyä sekä kirjoittajan itse kokoama lehtiaineisto.

Mukavinta kirjassa on loogisesti ja, jos näin voi sanoa, intohimotto- masti, muttei kuitenkaan tylsästi esitetty kertomus nykyaikaisen pari- suhteen ja perheen eri kehitysvai- heista muunnelmiseen. Kokonai- suutta ajatellen sopivan lyhyeksi jää- vän romanttisen rakkauden histo- riaa käsittelevän syrjähyppyn jälkeen Jallinoja analysoi parisuhteen muo- toutumista aina varhaisen rakastu- misen kokemuksesta suhteen va- kiintumisen ja kypsytymisen kauteen päätyen alun huumaa kenties vää- jäämättä seuraavien ongelmien ana- lyyysiin. Rakastumisen itse itseään ruokkivan tulen hiipumista seuraa Jallinojan tulkinnan mukaan yh-

teensopivuuden pohdinta, kunnes voi alkaa perheen aika, jota tänä päivänä pohjustetaan entistä pidempään. Puolison valinnan ja perheen perustamisen pitkittymisen paradoksi on kuitenkin siinä, että kaikesta vaivasta huolimatta parisuhde on tuskin koskaan ollut niin epävakaa kuin se nyt on, Jallinoja kiteyttää muutoksen olemuksen.

Parisuhteen kehityksessä ratkaisevin käännekohta on suhteen etäännyminen romanssin ihanteesta. Tässä vaiheessa kuvioon astuu mukaan ”kolmas” (termin Jallinoja on lainannut Zygmunt Baumanilta), mikä merkitsee suhteen itseriittoisuuden ja maailmasta eristäytymisen rikkoutumista. ”Kolmas” voi olla avioliitto tai muu yhteiskunnallinen normi, lapsi, työ tai periaatteessa mikä tahansa alun perin suhteen romanttiseen vaiheeseen kuulumaton. Yksinkertaistaen ”kolmas” voitaisiin suomentaa arjeksi. Tässä kohdin Jallinoja käsittelee pääasiallisina esimerkkeinä perheen perustamista sekä työn ja perheen välisen todellisuuden yhteensovittamisen vaikeuksia eli aihealuetta, joka on erityisen ajankohtainen ottaen huomioon nykyisen työelämän vaatimukset.

Tarina parisuhteen kypsymisestä perhe- ja työkeskeiseen vaiheeseen ei olisi kuitenkaan kokonainen ilman avioerojen ja uusperheiden käsittelyä. Joukkoviestinnän tehokkuus on tehnyt ihmisistä tässä kuten monessa muussakin suhteessa hyvin riskitietoisia. Avioliitto koetaan yhä suuremmaksi riskiksi ihmisten olettaessa erojen vain yleistyvän tulevaisuudessa. Jallinoja kuitenkin huomauttaa yleisen käsityksen joka toisen liiton kaatumisesta olevan liioiteltu ja avioitumisen lähtökohdan olevan nyt ratkaisevasti toisenlainen kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Koska avioliiton solmiminen, kuten lasten hankkiminenkin, on siirtynyt yhä myöhäisemmäksi, voi

romanssivaihe hyvinkin olla jo ohi parisuhteen saadessa virallisen statuksen. Juuri tällaisessa tilanteessa avioerot tulevat todennäköisiksi, Jallinoja tulkitsee. (Samankaltaiseen selitykseen viitattiin hiljattain YP:n Ajatusten Tonavassakin numerossa 5/2000. Tarkemmin sanottuna kyse oli viittauksesta Jouni Kotkavuoren Tietoaika-lehdessä julkaistuihin laskelmiin, joiden mukaan toistaiseksi yhdestäkään avioliittojen vuosikerasta ei ole purkautunut edes kolmannesta.)

Kirjan sinänsä mukavaan jäsenyksen aiheuttaa särön kuitenkin se, että Jallinoja pääsee vasta tutkimuksensa loppupuolella kunnolla käsiksi teoksensa otsikkoon, perheen aikaan. Hieman valitettavaa myös on, että tässä teoksen viimeisessä jaksossa pohdinnat perheen muuttuvasta ja moninaistuvasta merkityksestä ovat varmasti lukijalle kuin lukijalle turhan tuttuja. Sen sijaan tähdellisemmältä tuntuu kysymys lasten roolista osana uusia eron jälkeisiä perhesuhteiden järjestyjä tai kysymys läheisriippuvuuden ansasta eli tilanteesta, jossa perhe muodollisesti pysyy perheenä, mutta yksi perheenjäsen sitoutuu sairaalloisella tavalla johonkin ”kolmanteen” pakottaen toisetkin kiertoutumaan sairautensa ahdistavuuteen. Traagisesti eron toteutuessa tai esimerkiksi alkoholin syövyttäessä perheen yhteyden eniten menettää aina lapsi, jolle jommankumman vanhemman irtautuminen välittömästä perhesiteestä on kuin juna, jota ei voi pysäyttää. Sama tragedia voi myös seurata liiallisesta työhön uppoutumisesta. Jotta ilmapiiri tästä muuttuisi, ”perheen olisi tultava näkyvällä tavalla lumovoimaisemmaksi kuin se on viime vuosikymmenien aikana ollut”, Jallinoja tiivistää osuvasti johtopäätöksensä.

Arvioni lopuksi palaan vielä lyhyesti tutkimuksen lähtökohtiin,

erityisesti ajatukseen nähdä perhe tunnesiteenä eikä yhteiskunnallisena rakenteena. Esimerkiksi kirjan alkupuolella on mielenkiintoista, mutta ristiriitaista edelliseen premissiin nähden, nuorten seurustelukulttuurien vertailu tämän päivän ja 1950-luvun välillä. Vaikka pääpaino analyysin tässä kohdassa on rakastumisen kokemuksessa, ei muutoksen selittämisessä kuitenkaan välttyä viittaamasta yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin, kuten luokkaeroihin. Samoin viittaukset romanttisen rakkauden kehitykseen sääty-yhteiskunnan ahtaista rajoista liberaaliin nykyhetkeen ovat osuvia, mutta jälleen ristiriitaisia tutkimuksen näkökulmaan nähden. Sama ristiriita on myös ilmeinen, jos haluamme ymmärtää avioerotilastoja tai patriarkaalisen perheinstituution rapautumista, johon myös epäsuorasti viitataan. Koska Jallinoja kieltää tutkivansa sen enempää perheen rakennetta kuin perhe-elämääkään, mitä tämä sitten lopulta tarkoittaakaan, olisi tässä tapauksessa kirjan nimeä voinut mielestäni miettiä vielä uudemman kerran.

Todennäköisesti esiin nostamani epäkohdat selittyvät yksinkertaisesti siitä, että pelkkää tiedeyhteisöä laajemmalle yleisölle suunnatun ja muokatun tutkimuksen teoreettiset premissit ja niiden täsmentäminen on haluttu rajata minimiin, mikä on täysin ymmärrettävää ja hyväksyttävää. Valitettavasti tämänkaltaiset rajanvedot saattavat kuitenkin johtaa tarpeettomiin väärinkäsityksiin, joihin en ole toivoakseni liiaksi sortunut.

PASI PYÖRIÄ

RIITTA JALLINOJA
PERHEEN AIKA
HELSINKI: OTAVA, 2000
239 s.